

MISSIONAIRE PRESENTIE IN EEN OUDE STADSWIJK

Beste mensen,

Aan het CMBR, aan u allen, van harte gefeliciteerd met dit jubileum. Een jubileum met een mooie titel *'op zoek naar sporen van God'*. Een zoektocht die zelfs in delen is uitgebracht, in een taal die wordt verstaan! En een persoonlijke noot: het is gewoon heel mooi om pater prof. van Rossum te zien en te horen, van wie ik colleges mocht ontvangen en bij wie ik in Heerlen ben afgestudeerd.

Evenals u kreeg ik een aantal maanden geleden de uitnodiging voor vandaag. Mijn eerste reactie: *"daar ga ik heen, maakt niet uit wat ik die dag te doen heb!"*. Mijn enthousiasme heeft er mee te maken dat ik veel vragen heb over de toekomst van het missionaire werk. In een eerste instantie had ik natuurlijk gedacht op al die vragen vandaag antwoord te krijgen! Maar, tot mijn verbazing belde Tom Boesten op of ik vandaag zelf iets zou kunnen vertellen over mijn werk, mijn gedachten over missie. Dit alles graag in vijf of tien minuten! Neem dan een symbool mee dat te maken heeft met missie.

Mijn naam is Alexandra de Krijger, geboren en getogen Zeeuws-Vlaamse. Zoals zovelen ben ik naar Rotterdam vertrokken voor werk. Daar woon ik nu zo'n twintig jaar in Rotterdam-Zuid.

Na de middelbare school ging ik naar het Hoger Economisch en Juridisch Onderwijs in Breda. Na afloop van deze studie aan het werk gegaan, en kwam er toen achter dat ik theologie wilde studeren. Ik koos voor de Universiteit voor Theologie en Pastoraat te Heerlen. Het was een opleiding die in haar spiritualiteit bepaald werd door de religieuzen: de paters van de Cauberg (paters Heilige Harten), de Redemptoristen en paters van de Sociëteit Afrikaanse Missiën.

Het was ook een opleiding die zowel in de theologie als in de vorming ruimte gaf aan *'de omkering van missie'*. We leerden: "je moet niet van alles willen brengen, maar kijk vooral goed om je heen". Centraal stond: kijk naar mensen, naar hun verlangen en noden, geef praktisch handen en voeten aan missionaire betrokkenheid. Het was een rijkdom om tijdens de theologiestudie kennis te maken en geïnspireerd te raken door het werk van de religieuzen. Op de opleiding waren het vooral de mannelijke docenten en hoogleraren. In het vrijwilligerswerk bij o.a. het Missionair Centrum in Heerlen ontmoetten we vooral de vrouwelijke religieuzen. Velen van ons kozen dan ook de richting missiologie en gingen in het buitenland op stage (Kenia, Tanzania, de Filipijnen, Brazilië, Ghana). Ik maakte kennis met het werk van de Spiritijnen in het bisdom Same, in Tanzania. Daar verbleef ik anderhalf jaar. We schreven met elkaar in het kader van de Week voor de Nederlandse Missionaris een boekje *'Geen enkele reis maar retour'*. We gingen immers aan het werk in Nederland, met een rijke missionaire bagage. Bagage waar we altijd dankbaar voor zijn gebleven. We hoopten en vertrouwden in die tijd (midden de jaren tachtig) dat de ordes en congregaties onze toekomstige werkgevers zouden worden. Voor een aantal mensen was dit zo: projecten als het Missionair Centrum, de Vuurdoop in Tilburg, pastorale projecten in Limburg, in Den Bosch, de projecten van PIN en het CMC. Maar toch liep het anders. De tijden veranderden: congregaties keken terecht naar hun eigen verhaal, in andere continenten maar ook de zorg voor de ouderen. Ze steunden projecten daar waar mogelijk.

Ik ging naar Rotterdam en werkte achtereenvolgens bij het Bedrijfsapostolaat, in een jeugdgevangenis en de laatste zeven jaar in een oude stadswijk in Rotterdam. Ik belandde in de diocesane structuur (bisdom Rotterdam), gefinancierd door kerkelijke fondsen onder de noemer van Pastoraat Oude Wijken.

Mijn alledaagse werk is zorg voor wijkbewoners in een oude stadswijk. Het is een vnl. Turkse wijk waar nog een kleine groep oudere Nederlandse mensen woont. De naam van de wijk is Bloemhof in Rotterdam-Zuid. Er is m.i. sprake van verarming en ontwrichting. In een Nederlandse situatie betekent dit 'gewoon te weinig geld om van te leven', veel mensen hebben geen werk, veel mensen gaan ten onder in een enorme hoeveelheid papieren en regelingen die ze vaak niet begrijpen. Migranten leven tussen verschillende culturen in. Kinderen groeien op in een verwarde wereld.

Een ander deel van ons werk is de zorg voor oudere Nederlanders. In veel grote steden zijn wijken zo veranderd dat de Nederlanders zijn weggetrokken en er nog maar een klein deel autochtone Nederlandse mensen woont, onderdeel van een migrantensamenleving. Bij veel mensen staat de alledaagse zorg en verzorging onder druk. Je bent ouder en verdrinkt bijna in allerlei formulieren en regelingen. Daar kom je soms zelf niet meer uit. We helpen mensen daarbij.

Ik werd een 'losse' werker, een functionaris. Toen ik in mijn huidige baan geïnstalleerd werd als pastoraal werkster, was het de volgende gedachte die mij inspireerde. Het komt uit een verhaal over de Witte Zusters. Ze gaan voor het eerst naar Afrika, in 1869. Ze steken de Middellandse zee over. "Waar zijn de andere zusters toch?", vroeg er één. "Ik denk", zegt haar medezuster, "dat er geen andere zusters zijn dan wij!" Vervolgens vraagt ze: "Maar de nieuwe missiecongregatie dan?" Het antwoord: "Ik denk wij het zelf zijn, die daarmee moeten beginnen". "Wel dat zal me dan wat moois worden!", was haar antwoord.

Inmiddels denk ik (ook: *ik doe missionair werk maar waar hoor ik nu eigenlijk bij?* Dat is één van mijn vragen? Dat is m.i. anders dan een persoonlijke vraag. Mogelijk de vraag van de generatie theologen en katholieke missionair werkers die zijn opgeleid in Heerlen', in Nijmegen. We hebben het er met elkaar wel over gehad:

- ***Misschien was het voor ons makkelijker om naar de religieuzen en hun missionaire werk te kijken dan andersom? Kijken de religieuzen naar ons en zo ja, met welke verwachtingen?***
- ***Misschien zijn wij zo ondergedompeld in het alledaagse uitvoerende werk, dat we te weinig tijd hebben genomen om met de religieuzen naar de toekomst van missie te kijken?***
- ***Misschien zijn een aantal van ons niet op zoek naar de binding met één religieus instituut maar zoeken we een bredere katholieke missionaire beweging.***
- ***De laatste jaren zie je overal het begrip 'missie' opduiken, maar gaat het meer om de missionaire kerk dan om het missionaire werk? Het is maar een letter verschil. Zijn we niet te bescheiden en wie pakt die vraag op!***

In het voorjaar van 2008 hebben was ik te gast bij de zrs. Franciscanessen in Veghel. Aan de hand van de volgende vragen gingen we met elkaar in gesprek:

- *Gaat ons verhaal verder en wat betekent dit voor ons?*
- *Wat is de rijkdom, wat was de rijkdom van ons werk?*
- *Wat behoud je ook op latere leeftijd, en wat kun je loslaten?*
- *Op welke wijze blijven bijzondere woorden als 'hoop, vertrouwen, roeping, spiritualiteit' voor ons van betekenis?*

- *Wat blijft er zichtbaar van een lange missionaire traditie, die voor de opbouw van onze samenleving zo belangrijk is geweest?*
- *Er is veel veranderd, in kerk en samenleving. Is er nog ruimte voor trots? Trots op hetgeen is opgebouwd, hier in Nederland en in andere landen?*

Die middag bij de zrs. Van Veghel zou ik misschien wel graag als symbool voor vandaag willen meenemen. Vooraf had ik een boek gelezen ***‘elkaars broosheid dragen’: 150 jaar franciscanessen in Veghel***. Dit boek bracht mij op het spoor van zusterschap.

Religieus zijn is de weg gaan naar een ander. Religieus zijn is geraakt worden door ‘de noden van de tijd’. Op dit punt zit veel overeenkomst tussen uw betrokkenheid en verhaal, en de betrokkenheid van de huidige generatie missionair werkers. Het is ook nog steeds pionierswerk, omdat het kerk en samenleving vaak niet lukt om te kijken vanuit ‘de noden van de tijd’. Mijn contact met Turkse vrouwen gaat hoofdzakelijk over ‘onderwijs en emancipatie’. Ik vind het ontroerend om te zien dat vrouwen leren hoe de papieren in elkaar zitten, waarom rechten en plichten in Nederland zo gegroeid zijn, dat ze leren hoe het giroafschrift eruit ziet en dat het saldo van hun Postbank-rekening eigenlijk hun portemonnee is. Deze kennis maakt het geld zichtbaar, om vervolgens met dit geld voor zichzelf en hun gezin te zorgen. Zo basaal is het: je hebt geld nodig voor eten, drinken, kleding, huisvesting. Daarnaast zorgen veel migrantengezinnen ook voor familie in Turkije, en gaan op bezoek (bij onverwachte gebeurtenissen, maar ook voor vakantie, bezoek van ouders). In mijn werk gaat het vaak om, orde scheppen in de chaos. Hier komen tradities en verhalen bij elkaar, van hieruit vinden mensen en ervaren tekenen van hoop”. Mooi gezegd: *‘dialogoog op ooghoogte’*.

Aan de zrs. van Veghel zei ik het volgende, en het geldt voor velen van u:

Ik denk dat u in uw leven en werk, heel veel gesjouwd heeft, gewoon heel hard gewerkt, in zorgelijke situaties. Ik vermoed dat er allerlei momenten waren dat u dacht: *ja, hierom ben ik zuster, broeder geworden*. Het zijn, zo vermoed ik, ook die momenten waarop ik denk *ja, daarom ben ik theologie gaan studeren*. Het zijn die momenten, ook al wordt er daadwerkelijk niet over God gesproken, dat ik denk: *ja, hier komt voor mij God ter sprake*. Ook bij mensen vanuit verschillende religieuze tradities.

Soms loop ik door de wijk, en dan kom ik vrouwen tegen, die ik een aantal jaren ken. Het is vertrouwd, het gaat ze goed, soms niet goed; ze zijn oma geworden, familie is over uit Duitsland of uit Turkije; we maken een praatje, kijken hoe het met ieder van ons gaat. Dan is er altijd wel een moment dat ik me *‘een zuster’* voel. Ik kan dit niet heel goed uitleggen, maar hoop dat u het begrijpt. Zusterschap heeft veel te maken met alledaags contact, alledaags leven. Het gaat niet om je positie, je status, je kennis. Het gaat om de momenten van samenzijn. Het gaat om het religieus zijn, het gaan tot de ander, het maken van de oversteek zoals in het voorbeeld van de Witte Zusters. Het gaat om *‘het dragen van elkaars broosheid’*. Het zien van elkaar.

Tot slot, één van de vragen de voorbereidingsgroep van vandaag was: *heeft jouw werk iets van eenzaam ploegen?*

Ik zal u een voorbeeld geven:

Een paar weken geleden kwam de Turkse imam uit de wijk bij ons langs. Hij was samen met een vader en een zoontje. Het zoontje ging al een aantal maanden niet naar school. Na de

lagere school zou hij naar de brugklas gaan. Een goede school in Barendrecht, ten zuiden van Rotterdam-Zuid. Maar hij ging niet, ongeacht de inspanningen van zijn ouders. We kijken samen wat er aan de hand is: is hij bang? Zijn er te weinig Turkse kinderen op die school? Is er een te groot cultuurverschil? Is het zoals zijn zusje zegt de Nederlandse taal die hem opbreekt, zijn Nederlands uit een Turkse wijk, wijktaal? Om een lang verhaal kort te maken: de psycholoog kijkt; we zoeken contact met de leerplichtambtenaar; vader loop zo nu en dan bij ons binnen met zijn zorgen, ook met de hoge rekening van de schoolboeken; ik ben geraakt door zijn levensverhaal van hard werken in Nederland, zijn zorg en liefde voor zijn zoontje; ook ontuchtend door de langzame molens van scholen en leerplichtambtenaar (ook al is deze zeer betrokken). Inmiddels zit het zoontje bij ons in de wijk op school met veel van zijn Turkse vriendjes. Of het goed is weet ik niet!. Op weg naar school komt hij zo nu en dan vertellen hoe het gaat.

Met een mooi woord heet dit werk missionaire presentie. Het is wat mij betreft geen eenzaam ploegen. We zijn met het Wijkpastoraat al twintig jaar in die wijk,. Bewoners en migrantenorganisaties geven ons een plaats; voor de Nederlandse wijkbewoners proberen we oog te houden, en zij voor ons (als bezoeker, als vrijwilliger). Ondanks financiële zorgen proberen we niet weg te trekken uit de wijk.

Ik ben wel bezorgd en ervaar het als eenzaam ploegen:

- als een groot deel van mijn werk er uit gaat bestaan om geld voor ons pand bij elkaar te krijgen; een pand dat een wezenlijk onderdeel is van ons werk.
- Ik ben wel bezorgd als het ter sprake brengen van ons werk voorbij gaat aan wijkbewoners. Ik hoop dat het spreken over '*verarming en missie*' nooit door trends in de samenleving of door kerkelijke belangen zal zijn ingegeven.

Ik hoop dan ook dat werk van velen verbonden zal blijven met de missionaire traditie van religieuzen en dat we daarin mogelijk nieuwe wegen op het spoor komen.

Alexandra de Krijger